

ISSN 2029-2236 (print)
ISSN 2029-2244 (online)
SOCIALINIŲ MOKSLŲ STUDIJOS
SOCIAL SCIENCES STUDIES
2010, 3(7), p. 351-364.

NAUJAI PAAIŠKĖJUSIOS APLINKYBĖS KAIP PROCESO ATNAUJINIMO CIVILINĖJE BYLOJE PAGRINDAS

Darius Bolzanas

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto
Civilinio proceso katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 2714 593
Elektroninis paštas darius.bolzanas@gmail.com

Pateikta 2010 m. rugsėjo 6 d., parengta spausdinti 2010 m. rugsėjo 21 d.

Anotacija. Šiame straipsnyje nagrinėjama vieno iš civilinės bylos proceso atnaujinimo pagrindų – naujai paaiškėjusių aplinkybių esmė, samprata ir požymiai. Siekiant išsamiau atskleisti naujai paaiškėjusių aplinkybių esmę ir sampratą, moksliniame straipsnyje nagrinėjami naujai paaiškėjusių aplinkybių požymiai, kurie nurodomi Lietuvos teisės doktrinoje, teisiniame reglamentavime bei teismų praktikoje. Autorius dėsto savo požiūrį į naujai paaiškėjusias aplinkybes identifikuojančius požymius, šiuos požymius subendrina kaip sąlygas ir kiekvieną iš jų išsamiau analizuoja. Straipsnyje pateikiami teismų praktikos pavyzdžiai rodo, kad ne visuomet paprasta nustatyti, ar aplinkybės yra naujai paaiškėjusios ir sudaro užbaigtos bylos proceso atnaujinimo pagrindą, ar vis dėlto tos aplinkybės atitinka ne visus joms keliamus reikalavimus.

Atlikus analizę daroma išvada, kad terminas „naujai paaiškėjusios aplinkybės“ nėra visiškai tinkamas šio proceso atnaujinimo pagrindui apibūdinti, nes aplinkybių naujo paaiškėjimo sąlyga būdinga kiekvienam bylos proceso atnaujinimo pagrindui.

Reikšminiai žodžiai: civilinis procesas, proceso atnaujinimas, naujai paaiškėjusios aplinkybės byloje, teisinio fakto egzistavimas, teisinio fakto sužinojimas, sąsajumas su byla.

Ivadas

Naujai paaiškėjusios aplinkybės vienokia ar kitokia proceso forma jau beveik pusantro šimto metų įtvirtintos Lietuvos teritorijoje galiojusiuose ir galiojančiuose civilinio proceso įstatymuose. Nuo 1999 m., kai proceso atnaujinimas Lietuvoje įteisintas kaip savarankiška civilinio proceso stadija¹, naujai paaiškėjusios aplinkybės byloje yra proceso atnaujinimo pagrindas. Naujai paaiškėjusios aplinkybės yra tas pagrindas, kuriuo pareiškėjai labai dažnai grindžia prašymus dėl proceso atnaujinimo. Nepaisant to, kad naujai paaiškėjusių aplinkybių institutas nėra naujas, Lietuvos teisės doktrinoje naujai paaiškėjusių aplinkybių samprata, jų požymiai išsamiau netyrinėti. Trumpai naujai paaiškėjusias aplinkybes yra apžvelgę S. Vėlyvis, A. Driukas, V. Valančius, E. Laužikas, V. Mikelėnas, V. Nekrošius². Teismų praktikoje taip pat vis dar pasitaiko nemažai diskusinio pobūdžio situacijų dėl pareiškėjų nurodytų aplinkybių (ne)pripažinimo naujai paaiškėjusiomis.

Tai sudaro pagrindą išsamiau patyrinti naujai paaiškėjusias aplinkybes kaip proceso atnaujinimo pagrindą civilinėje byloje.

Mokslinio tyrimo objektas. Naujai paaiškėjusios aplinkybės kaip civilinės bylos proceso atnaujinimo pagrindas.

Tyrimo tikslas. Nustatyti, ar teisės doktrinoje, civilinio proceso įstatyme tinkamai apibrėžti naujai paaiškėjusias aplinkybes kaip proceso atnaujinimo pagrindą apibūdinantys požymiai, ar teismai tinkamai taiko šias proceso teisės normas ir nepagrįstai nesuvaržo asmenų galimybių ginti galbūt pažeistas subjektines teises bei įstatymų saugomus interesus.

Tyrimo metodai. Lyginamasis, analizės, loginis, sintezės, apibendrinimo.

1. Naujai paaiškėjusių aplinkybių sąvoka ir požymiai

Išnagrinėjus bylą paaiškėjusios aplinkybės dar XIV a. Prancūzijoje buvo išspręstos bylos peržiūrėjimo pagrindas. Tiesa, tuo metu dar nebuvo aiškių teismo sprendimų kontrolės formų, o naujai paaiškėjusių aplinkybių samprata sieta tiek su faktinio, tiek ir su teisinio pobūdžio aplinkybėmis³. Naujai paaiškėjusios aplinkybės nei įstatyme, nei teisės doktrinoje nebuvo apibrėžtos.

XIX a. pradėjus formuotis proceso atnaujinimo instituto užuomazgoms, Prancūzijos, Rusijos, Austrijos civilinio proceso įstatymuose išnagrinėjus bylą paaiškėjusios aplinkybės įstatymuose nurodomos kaip savarankiškas bylos proceso atnaujinimo pagrindas⁴.

1 Civilinio proceso kodekso 37 skirsnio „Proceso atnaujinimas“ normos įsigaliojo nuo 1999 m. sausio 1 d.

2 Driukas, A.; Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. IV tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2009; Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2003; Vėlyvis, S., et al. *Lietuvos TSR civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1980.

3 Spinei, S. History of France civil procedure. *ACTA Universitatis Lucian Blaga*, Vol. Supplement 2005, p. 51.

4 Engelman, I. E. *Kurs ruskovo grazhdanskovo sudoproizvodstvo. Grazhdanskij process. Chrestomatija* [The guideline to Russian civil procedure. Civil procedure. Reader]. Moskva, 2005, p. 663–665.

Naujai paaiškėjusios aplinkybės vienokia ar kitokia procesine forma buvo įtvirtintos ir Lietuvos teritorijoje galiojusiuose civilinio proceso įstatymuose. Antai pagal pažangias prancūziško įstatymo nuostatas Rusijoje 1864 m. priimto Civilinės teisenos įstatymo (toliau – CTI), galiojusio ir Lietuvos teritorijoje, 794 straipsnio 1 punktą numatė, kad teismo įsiteisėjusio sprendimo peržiūrėjimo pagrindą sudaro naujai iškilusios aplinkybės. Tokia nuostata didesnėje Lietuvos teritorijos dalyje tebegaliojo ir tarpukario laikotarpiu. Naujai iškilusių aplinkybių turinį nustatė teismai, taikydami proceso teisės normas. Šios aplinkybės teismų praktikoje buvo apibrėžtos remiantis tokiais požymiais: 1) jos egzistavo bylos nagrinėjimo metu, tačiau nebuvo ir negalėjo būti žinomos bylininkams; 2) jos gali paveikti, kad būtų panaikintas įsiteisėjęs teismo sprendimas⁵. Naujai paaiškėjusių aplinkybių sąvoka ir požymiai civilinio proceso įstatyme pirmą kartą įtvirtinti Antrojo pasaulinio karo metu po Lietuvos okupacijos įsigaliojus 1923 m. RSFSR CPK taisyklėms. Naujai paaiškėjusios aplinkybės, kaip proceso atnaujinimo pagrindas, šiame įstatyme apibrėžtos kaip turinčios esminę reikšmę bylai ir nežinomos proceso šalims (CPK 251 str.)⁶. Tarybiniu laikotarpiu galiojusio 1964 m. Lietuvos TSR CPK Trisdešimt septintojo skirsnio „Įsiteisėjusių sprendimų, nutarčių ar nutarimų peržiūrėjimas dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių“ normos kaip savarankišką teismo įsiteisėjusių sprendimų, nutarčių ar nutarimų peržiūrėjimo pagrindą numatė aplinkybes, kurios įvardytos ne kaip naujai paaiškėjusios, o kaip bylos esminės aplinkybės, kurios pareiškėjui nebuvo ir negalėjo būti žinomos. 1964 m. CPK komentare šios aplinkybės apibrėžtos kaip egzistavusios nagrinėjant bylą ir sudarančios pagrindą priimti kitokį teismo sprendimą byloje. Joms paaiškėjus, atsiranda, pasibaigia ar pasikeičia ginčijami teisiniai santykiai⁷. Tokia samprata iki šiol vyrauja kai kurių posovietinio bloko valstybių civilinio proceso įstatymuose (pvz., Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, Kazachstano).

Atkūrus nepriklausomybę Lietuvos civilinio proceso įstatyme naujai paaiškėjusios aplinkybės sudarė kasacijos pagrindą. V. Mikelėnas 1997 m. išleistame vadovylyje „Civilinis procesas“ pagrįstai kritikavo tokį įstatymų leidėjo pasirinkimą. Kartu jis nurodė keturis požymius, apibrėžiančius naujai paaiškėjusias aplinkybes: 1) aplinkybės buvo nagrinėjant bylą ir priimant sprendimą; 2) pareiškėjui jos nebuvo ir negalėjo būti žinomos; 3) pareiškėjui aplinkybės tapo žinomos jau įsiteisėjus teismo sprendimui; 4) jos turi esminę reikšmę bylai, t. y. jeigu jos būtų buvusios žinomos nagrinėjant bylą, būtų priimtas visai kitoks sprendimas⁸. Naujai paaiškėjusios aplinkybės byloje, kaip proceso atnaujinimo savarankiškas pagrindas, civilinio proceso įstatyme įtvirtintas tik nuo 1999 m. sausio 1 d., kai proceso atnaujinimas įteisintas kaip savarankiškas civilinio proceso institutas. Įdomu tai, kad šios aplinkybės apibrėžtos taip pat kaip 1923 m. RSFSR CPK, t. y. kaip naujai paaiškėjusios, kurios turi esminę reikšmę, neturėjo ir negalėjo būti

5 Butkys, Č. *Civilinės teisenos įstatymas*. Kaunas: Č. Gutmano knygynas, 1938, p. 447–448.

6 Magomedbegovich, A. S. *Proizvodstvo po peresmotru sudebnych aktov po vnoy otkryvshymysija obstrojatelstvam v sisteme peresmotra sudebnych aktov v arbitrazhnom processe* [The newly disclosed circumstances in the system of decisions review in arbitration procedure]. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Moskva, 2009, p. 102–103.

7 Vėlyvis, S., *et al.*, *supra* note 2, p. 275–276.

8 Mikelėnas, V. *Civilinis procesas*. Antroji dalis. Vilnius: Justitia, 1997, p. 282.

žinomos pareiškėjui bylos nagrinėjimo metu. Proceso įstatyme pateikta naujai paaiškėjusių bylos aplinkybių sąvoka nepakito ir 2002 m. priėmus naują CPK redakciją⁹.

Kadangi Lietuvos civilinio proceso įstatyme naujai paaiškėjusios aplinkybės apibrėžiamos vartojant abstrakčias reikšmes turinčius terminus, nustatant atskirus tokių aplinkybių požymius svarbus vaidmuo tenka teismams. Per vienuolika su puse metų, kai Lietuvos civilinio proceso įstatyme įteisintas proceso atnaujinimo institutas, teismai procesiniuose sprendimuose skirdavo du, tris arba keturis naujai paaiškėjusių bylos aplinkybių požymius. Pirmuosiuose procesiniuose sprendimuose kasacinis teismas skyrė du naujai paaiškėjusias aplinkybes apibrėžiančius požymius (pagal įstatymo raidę): 1) aplinkybės turi būti esminės; 2) jos nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylos, kurią prašoma atnaujinti, nagrinėjimo metu¹⁰. Kituose procesiniuose sprendimuose, be minėtų požymių, taip pat skiriamas ir dar vienas požymis – pareiškėjo nurodomos esminės aplinkybės egzistavo nagrinėjant bylą¹¹. Tokios pozicijos laikosi ir kai kurie Lietuvos teisės teoretikai, kurie prie aplinkybių nežinomumo kriterijaus papildomai nurodo, jog šios aplinkybės nebuvo ir negalėjo būti žinomos ne tik pareiškėjui, bet ir teismui¹². Vis dėlto dažniausiai teismų praktikoje skiriami keturi naujai paaiškėjusias bylos aplinkybes apibrėžiantys požymiai, prie anksčiau paminėtų trijų požymių papildomai nurodant dar vieną – aplinkybės buvo nagrinėjant bylą ir priimant sprendimą¹³. Tokia pozicija išdėstyta ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 22 d. pateiktame apibendrinime „Teismų praktikos taikant įstatymus dėl proceso atnaujinimo užbaigtose civilinėse bylose aktualūs klausimai“. Juo vadovaujantis teismų praktikoje nuosekliai laikomasi šių naujai paaiškėjusias aplinkybes nusakančių požymių¹⁴. Taigi pagal vyraujančią Lietuvos teismų praktiką aplinkybės pripažįstamos naujai paaiškėjusiomis, jeigu jos atitinka keturis požymius: 1) aplinkybės buvo nagrinėjant bylą ir priimant sprendimą; 2) pareiškėjui jos nebuvo ir negalėjo būti žinomos; 3) pareiškėjui aplinkybės tapo žinomos įsiteisėjus teismo sprendimui; 4) aplinkybės turi esminės reikšmės bylai.

Manytume, kad teisės doktrinoje ir naujausioje Lietuvos teismų praktikoje pateikti naujai paaiškėjusias aplinkybes apibrėžiantys požymiai iš esmės yra tinkami. Pirmasis požymis atspindi aplinkybių egzistavimą laike, antrasis ir trečiasis požymiai išreiš-

9 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.

10 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2001; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2002.

11 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-893/2000; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2006.

12 Valančius, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 460.

13 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2001; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2006.

14 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-57/2008; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-276/2008.

kia aplinkybių nežinomumo bei atskleidimo (paaiškėjimo) momentus. Jie tarpusavyje glaudžiai susiję, nes aplinkybių atskleidimas (paaiškėjimas) reiškia, jog iki paaiškėjimo jos nebuvo žinomos. Ketvirtasis naujai paaiškėjusias aplinkybes apibrėžiantis požymis atskleidžia jų glaudų ryšį su bylos rezultatu. Kiekvieną iš šių požymių būtų galima su-bendrinti ir įvardyti kaip sąlygą, kuri būtina tam, kad aplinkybės būtų pripažintos naujai paaiškėjusiomis. Pirmąjį požymį apibrėžia aplinkybės egzistavimo bylos nagrinėjimo iš esmės metu sąlyga, antrąjį ir trečiąjį – aplinkybės paaiškėjimo išsprendus bylą, o ketvirtąjį – aplinkybės sąsajumo su byla sąlyga. Aplinkybių egzistavimo laike bei atskleidimo (paaiškėjimo) sąlygos siejamos su laiko veiksmu, atspirties tašku laikant teismo sprendimo byloje priėmimo momentą. Tuo tarpu aplinkybių sąsajumas siejamas su aplinkybių turiniu bei jų esmine įtaka sprendimui. Tačiau pirmiausia reikia atskleisti „aplinkybės“ sąvoką.

2. Naujai paaiškėjusios aplinkybės – įrodinėjimo dalyką sudarantys teisiniai faktai

Tam, kad aplinkybės galėtų būti laikomos naujai paaiškėjusiomis, jos visų pirma turi būti faktinio pobūdžio, nes būtent faktai nustatinėjami kiekvienoje byloje. Antra, tie teisiniai faktai turi patekti į nagrinėjamos bylos įrodinėjimo dalyką.

Teisinio pozityvizmo pradininkas H. Kelzenas teisinio fakto sampratą siejo su teisės norma. Jo nuomone, tik faktas, kuris nustatytas konkrečioje teisės normoje, priimtoje laikantis teisinės tvarkos, ir joje apibrėžtas kaip tam tikro padarinio sąlyga, gali būti laikomas ne gamtiniu, o teisiniu faktu¹⁵. Toks teisinio fakto supratimas atitinka teisinio normatyvizmo pagrindinę idėją, kad teisė, taigi ir teisiniai faktai, yra tai, kas išdėstyta teisės normoje. Panašiai teisinius faktus apibrėžia ir S. Vansevičius. Jis pažymi, kad tai gyvenimiški faktai, su kuriais teisės normos susieja teisinių santykių atsiradimą, pasikeitimą ar nutraukimą. Teisinių faktų atsiradimas sukelia teisės normoje numatytus padarinius¹⁶. A. Vaišvila teisinius faktus apibūdina kaip konkrečias gyvenimo aplinkybes, įvykius, su kurių buvimu teisės norma sieja konkrečių teisinių santykių atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą. Be fakto teisinis santykis negali atsirasti ir funkcionuoti. Faktas tampa teisiniu dėl savo išskirtinės svarbos ir reikšmės, nes daro įtaką svarbiausiems visuomeniniams santykiams¹⁷. Profesorius nuomone, įstatymų leidėjas sprendžia, ar šiems faktams suteikti teisinių faktų statusą¹⁸. Neabejotina, jog objektyvioje tikrovėje egzistuojantis faktas iš tiesų tampa teisiniu, t. y. įgyja teisinę formą, kai nustatoma, jog jį apibrėžiantys požymiai išdėstyti konkrečioje teisės normoje, kuri su šių faktų atsiradimu sieja teisinių santykių atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą.

A. Driukas ir V. Valančius skiria trejopo pobūdžio teisinius faktus, kurie gali sudaryti įrodinėjimo dalyką civilinėje byloje: materialiojo teisinio pobūdžio, procesinio tei-

15 Kelzenas, H. *Grynoji teisės teorija*. Vilnius: Eugrimas, 2002, p. 203.

16 Vansevičius, S. *Teisės teorija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998, p. 45.

17 Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 417–418.

18 *Ibid.*, p. 418.

sinio pobūdžio faktai ir įrodomieji faktai. Materialiojo teisinio pobūdžio faktų pagrindu atsiranda, pasikeičia ar pasibaigia dalyvaujančių byloje asmenų materialiosios teisės ir pareigos. Šiuos faktus būtina nustatyti siekiant teisingai kvalifikuoti materialųjį teisinių santykių. Įrodomieji faktai yra įstatymuose nurodyti faktai, kurių pagrindu teismas daro išvadą dėl reikšmingų bylos aplinkybių egzistavimo. Šie faktai sudaro pagrindą daryti išvadą, kad egzistuoja kitas – materialiojo teisinio pobūdžio faktas. Procesinio teisinio pobūdžio faktų pagrindu atsiranda, pasikeičia ar pasibaigia procesiniai teisiniai santykiai¹⁹. Šis teisinių faktų, kaip įrodinėjimo dalyko sudėtinių dalių, skirstymas yra išsamus. Ne visi jie yra pagrindas aplinkybes įvardyti kaip naujai paaiškėjusias. Visų pirma, procesinio teisinio pobūdžio faktai paprastai susiję su asmens teisės į teisingą procesą realizavimu. Proceso teisė yra pagalbinė, ji nustato galbūt pažeistų materialiąsias teises ginančių asmens teisių bei teisėtų interesų gynimo tvarką. Asmens subjekto teises įtvirtina materialiosios teisės normos ir būtent šias teises teismine tvarka paprastai gina asmuo. Taigi iš materialiosios, o ne iš proceso teisės normų kildinami teismine tvarka reiškiami reikalavimai, o kita proceso šalis (atsakovas, suinteresuotas asmuo) nuo pareiktų reikalavimų gali gintis ir įrodinėdama procesinio teisinio pobūdžio faktus. Todėl procesinio teisinio pobūdžio faktai nesudaro bylos reikalavimo pagrindo, tačiau gali sudaryti atsikirtimų į juos pagrindą ir tokiu būdu lemti bylos baigtį. Tad nors ieškovas ir atsakovas (pareiškėjas ir suinteresuoti asmenys) byloje įrodinėja materialiojo teisinio pobūdžio faktus bei įrodomuosius faktus, tačiau teisingam ginčo išsprendimui ar pareiškimo išnaginėjimui gali būti reikšmingi ir procesinio teisinio pobūdžio faktai, kuriuos gali įrodinėti atsakovas ir į kuriuos gali atsikirsti ieškovas. Vis dėlto naujai paaiškėjusios aplinkybės, kaip proceso atnaujinimo pagrindas, neturėtų būti kildinamos iš procesinio teisinio pobūdžio faktų, nes jos nesusijusios su bylos esme. Procesinio pobūdžio faktus sudarančios tam tikros aplinkybės nebent galėtų sudaryti proceso atnaujinimo savarankišką pagrindą, o ne būti siejamos su naujai paaiškėjusiomis aplinkybėmis.

G. L. Osokinos nuomone, naujai paaiškėjusiomis aplinkybėmis gali būti pripažįstami ne tik faktai, sudarantys įrodinėjimo dalyką byloje, bet ir prejudiciniai faktai, kurie nebuvo žinomi arba teismas jų nevertino priimdamas sprendimą²⁰. Jai antrina ir T. T. Alijevas. Jis pažymi, jog ne tik prejudiciniai faktai, bet ir teisinės prezumpcijos gali būti pripažinti naujai paaiškėjusiomis aplinkybėmis. Tokia nuomonė grindžiama tuo, kad prejudiciniai faktai ir teisinės prezumpcijos gali sudaryti pareiktų reikalavimų bei atsikirtimų į juos pagrindą²¹. Sutikti su šiomis nuomonėmis nėra pagrindo. Teisinės prezumpcijos, nesvarbu – nuginčijamos ar nenuginčijamos, neturėtų būti vertinamos kaip naujai paaiškėjusios aplinkybės, nes jos yra *ne faktinio pobūdžio*, be to, jos buvo žinomos nagrinėjant bylą. Teisinę prezumpciją gali paneigti materialiojo teisinio pobūdžio aplinkybės. Jos, o ne pati teisinė prezumpcija ir gali sudaryti bylos proceso atnau-

19 Driukas, A.; Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. II tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006, p. 564–565.

20 Osokina, G. L. *Grazhdanskij process. Osobenaja chastj* [Civil procedure. Extraordinary part]. Moskva: Norma, 2007, p. 735.

21 Alijev, T. T. *Proizvodstvo po vnovj otkryvshimsija obstojatelstvam v grazhdanskom sudoproizvodstvee* [The procedure of newly disclosed circumstances in civil cases]. Moskva, 2007, p. 77.

jinimo pagrindą. Prejudiciniai faktai yra kitos išspręstos bylos sudėtinė dalis. Jei kita byla išsprendžiama užbaigus bylą, prejudicinis faktas neatitiks aplinkybės atsiradimui laike taikomo kriterijaus, kadangi tokia aplinkybė neegzistuos bylos nagrinėjimo metu. Tačiau tai neeliminuos aplinkybės galimumo sudaryti bylos proceso atnaujinimo pagrindą. Tas pat pasakytina ir apie prejudicinį faktą, atsiradusį prieš užbaigiant bylą. Ne jis, o nagrinėjant bylą egzistavusi aplinkybė galės sudaryti proceso atnaujinimo byloje pagrindą. Teismo sprendimas, kurio pagrindu nustatyta aplinkybė, galės būti pareiškėjo išdėstyta aplinkybę patvirtinančiu įrodymu.

3. Teisinio fakto egzistavimas nagrinėjant bylą iš esmės

Lietuvos CPK 366 straipsnio pirmosios dalies 2 punkte naujai paaiškėjusi aplinkybė siejama ne su teisinio fakto egzistavimu iki teismo sprendimo priėmimo byloje, o su bylos nagrinėjimo sąvoka.

Bendriausia prasme bylos nagrinėjimas suvokiamas kaip laikotarpis nuo jos iškėlimo iki užbaigimo, t. y. priimto sprendimo įsiteisėjimo²². Kai paduodamas apeliacinis (atskirasis) skundas byloje, bylos nagrinėjimo tąsa priklauso nuo valstybėje įteisinto apeliacijos modelio. Lietuvos civilinio proceso įstatyme įtvirtintas ribotas apeliacijos modelis, reiškiantis, jog apeliacinės instancijos teismas nesprenžia šalių ginčo iš naujo (*de novo*), o tik patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą remiantis apeliaciniu (atskiruoju) skundu bei atsiliepimu į jį (CPK 320 str.). Išsprendus bylą pirmosios instancijos teisme atsiradę teisiniai faktai nebegali būti vertinami toje byloje. Jie gali sudaryti pagrindą reikšti naujus reikalavimus, o ne užbaigtos bylos atnaujinimo pagrindą. Apeliacinės instancijos teisme tik tikrinamas pirmosios instancijos teismo atliktas darbas. Naujų aplinkybių nurodymas apeliaciniame teisme negalimas. Nauji duomenys, t. y. tie, kurie neegzistavo nagrinėjant bylą, o atsirado ar kokybiškai pasikeitė ją užbaigus, negali sudaryti pagrindą iš naujo tirti bei įvertinti užbaigtoje byloje nustatytas aplinkybes. Priešingu atveju užbaigta byla būtų nesibaigianti, o rungtis joje būtų galima ir dėl tų aplinkybių, kurios objektyviai negalėjo būti nustatomos, kadangi tuo metu neegzistavo. Esant tokiai situacijai, būtų pažeisti dalyvavusių byloje asmenų teisėti lūkesčiai, sumenkintas pirmosios instancijos teismo vaidmuo. Todėl ribotos apeliacijos šalyse bylos išnagrinėjimas suvokiamas siaurąja prasme, t. y. kaip jos išsprendimas pirmosios instancijos teisme.

Teismų praktikoje pasitaiko atveju, kai pareiškėjai prašo atnaujinti procesą dėl aplinkybių, kurios nėra naujai paaiškėjusios, nes neegzistavo nagrinėjant bylą, tačiau gali būti svarbios sprendimo įvykdymui. Pavyzdžiui, civilinėje byloje teismai tenkino iš paskolos sutartinių santykių grindžiamą ieškinį dėl pinigų sumos Vokietijos markėmis priteisimo. Teismai priteisė ieškovui iš atsakovo pinigų sumą litais ir sprendime nurodė ekvivalentą Vokietijos markėmis. Atsakovas sprendimą įvykdė. Dėl lito ir Vokietijos markės kurso santykio pasikeitimo atsakovas, manydamas, kad permokėjo teismo priteistą pinigų

22 Bolzanas, D.; Vėlyvis, S. Užbaigta byla, kaip proceso atnaujinimo civilinėje byloje sąlyga. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 2(2): 258.

sumą užsienio valiuta, pateikė prašymą atnaujinti procesą. Teismai netenkino atsakovo prašymo, nes sprendė, jog nurodyta aplinkybė nėra naujai paaiškėjusi. Kasacinis teismas išaiškino, kad ginčą nagrinėję teismai atsakovo skolą ieškovui priteisė litais, o prievolės dydį užsienio valiuta nurodė tik kaip ekvivalentą prievolės dydžiui litais pagal tos dienos valiutų kursą²³. Valiutų kurso pokytis – tai aplinkybė, kuri neegzistavo nagrinėjant bylą, o atsirado užbaigus bylą. Kadangi ji neatitinka naujai paaiškėjusioms aplinkybėms keliamo reikalavimo – egzistavimo nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme, teismai pagrįstai jos nekvalifikavo kaip naujai paaiškėjusios.

Taigi, jei teisinis faktas atsirado priėmus teismo sprendimą byloje, jis negali keisti iš esmės išnagrinėtos bylos esminį ieškinio elementą – faktinį pagrindą, išskyrus atvejus, kai byla perduodama pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo dėl jos esmės neatskleidimo.

4. Teisinio fakto sužinojimas (paaiškėjimas, atskleidimas) išsprendus bylą

Vien teisinio fakto egzistavimo bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme neužtenka, kad aplinkybė būtų laikoma naujai paaiškėjusia. Itin svarbią reikšmę turi ir kita sąlyga, kuri siejama su paaiškėjusios aplinkybės nežinomumu bylos nagrinėjimo iš esmės metu, tiksliau, jos atskleidimu – sužinojimo (objektyvusis kriterijus) arba turėjimo ją sužinoti laike momentu (subjektyvusis kriterijus).

Aplinkybės sužinojimą lemia asmens veiksmai (valiniai arba nevaliniai). Teisinis faktas negali atsirasti vėliau negu asmuo jį sužino, tik tuo pačiu metu arba anksčiau, kadangi būtent apie faktą sužinoma, t. y. apie jį gaunami duomenys. Kaip minėta, aplinkybė, kad ji būtų pripažinta naujai paaiškėjusia, turi atsirasti iki teismo sprendimo priėmimo pirmosios instancijos teisme. Bet pareiškėjui ji negali tapti žinoma nei iki bylos iškėlimo pradžios, nei bylą nagrinėjant iš esmės. Jeigu pareiškėjas apie aplinkybę, kuri egzistavo nagrinėjant bylą iš esmės, sužinojo dar neišnagrinėjus bylos pirmojoje instancijoje, jis tokią aplinkybę galėjo nurodyti šiam teismui ir ja grįsti pareikštus reikalavimus ar atsikirtimus į juos. Suteikus teisę atnaujinti procesą, kai aplinkybė pareiškėjui buvo žinoma bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu, iš esmės būtų sudarytos galimybės nesąžiningai proceso šaliai, nesirūpinusiai procesinėmis teisėmis, dėl to ne tik nepatirti neigiamų teisinių padarinių, bet dar ir turėti galimybę po to bylinėtis toliau. Šias aplinkybes proceso šalis galėjo išdėstyti pirmosios instancijos teismui pateikiamuose procesiniuose dokumentuose, tokiu būdu pildant bylos nagrinėjimo dalyką, konkrečiai – keičiant ieškinio faktinį pagrindą. Proceso šalies neveikimas turėtų būti vertinamas kaip savanoriškas atsisakymas laiku ginti galbūt pažeistas subjektines teises. Esant tokiai situacijai reikėtų konstatuoti, kad teisė gina ir tuos asmenis, kurie savo procesinėmis teisėmis laiku nesirūpino, kitos, tinkamai savo procesines pareigas vyk-

23 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1099/2000.

džiusios šalies sąskaita. Taip sąžiningas elgesys procese ir tinkamas procesinių teisių bei pareigų įgyvendinimas netektų tikrosios prasmės.

Teisingumas reikalauja įvertinti kiekvieno asmens pastangas, kurias jis įdėjo, kad procesas byloje būtų atnaujintas. Asmuo, kuris pats vengė sužinoti vieną ar kitą aplinkybę, negali atsidurti tokioje pat padėtyje kaip ir tas, kuris siekė šią aplinkybę sužinoti, tačiau dėl objektyvių priežasčių jam to nepavyko padaryti. Pareiškėjo, kuris prašymą dėl proceso atnaujinimo grindžia naujai paaiškėjusia aplinkybe, elgesiui įvertinti gali būti taikomas didelio rūpestingumo reikalavimas (ang. *due diligence*). Iš esmės tokia mintis išsakyta ir Lietuvos teisės doktrinoje. Čia nurodoma, kad tuomet, kai pati šalis nerūpestingai įgyvendino savo procesines teises ir dėl to tam tikros aplinkybės nebuvo nustatytos, nėra pagrindo atnaujinti procesą dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių²⁴. Asmens veiksmų įvertinimo dėl aplinkybių sužinojimo svarba akcentuojama ir teismų praktikoje. Joje pagrįstai vertinamas asmens elgesys kiekvienu konkrečiu atveju, t. y. ar esant tokioms sąlygoms, kokios buvo nagrinėjant bylą, asmuo ėmėsi visų reikiamų priemonių joms nustatyti²⁵. Pasakytina, kad aplinkybės suvokimas nėra būtina sąlyga, kad ši aplinkybė būtų pripažinta naujai paaiškėjusia.

Proceso teisės normoje nurodytas tik vienas subjektas, kuriam taikomas teisinio fakto nežinojimo nagrinėjant bylą reikalavimas – pareiškėjas (CPK 366 str. 1 d. 2 p.). Doktrinoje pareiškėju laikomas asmuo, kuriam teismo baigiamasis aktas sukelia teisinių padarinių²⁶. Tačiau juk akivaizdu, kad aplinkybė, jeigu ją žino teismas, turi atsispindėti byloje, tad ji turi būti žinoma ir pareiškėjui. Todėl teismas taip pat turi būti priskirtas prie subjektų, kurie neturi žinoti apie teisinį faktą, kad šis faktas galėtų sudaryti proceso atnaujinimo pagrindą. Kitoks aiškinimas pažeistų protingumo principą, neatitiktų proceso atnaujinimo stadijos esmės ir jos išimtinio pobūdžio.

Teismų praktikoje neretai pasitaiko atveju, kai teismai aplinkybės nepripažįsta naujai paaiškėjusia būtent dėl jos žinomumo nagrinėjant bylą. Štai byloje dėl vaiko gražinimo į jo kilmės valstybę teismai pareiškėjos nurodytą aplinkybę, kad įvykdžius jai nepalankų teismo sprendimą ir gražinus vaiką į jo kilmės valstybę pablogės kito pareiškėjos nepilnamečio vaiko sveikatos būklė, nepripažino naujai paaiškėjusia. Kasacinio teismo teisėjų kolegija visiškai pagrįstai nurodė, kad į kitą valstybę gražinamo vaiko brolio sveikatos būklė buvo žinoma tiek pareiškėjai, tiek ir bylą nagrinėjančiam teismui, kuris įvertino teismo sprendimo galimus padarinius sesers atskyrimo nuo brolio atveju.

Teisinio fakto sužinojimo (paaiškėjimo) išsprendus bylą sąlyga reiškia nagrinėjant bylą egzistavusio ir buvusio nežinomu fakto atkleidimą bylą išnagrinėjus iš esmės pirmosios instancijos teisme. Iki bylos išsprendimo teisinis faktas turėjo būti nežinomas ne tik asmeniui, kuris prašo atnaujinti procesą, bet ir teismui.

Bet kurių proceso atnaujinimo pagrindą sudarančios aplinkybės laiko prasme turi paaiškėti išnagrinėjus bylą. Tai sudaro pagrindą išskirti naujai paaiškėjusių aplinkybių sąvoką siaurąja prasme (kaip savarankišką bylos proceso atnaujinimo pagrindą, kuris ir

24 Valančius, V., *et al*, *supra* note 12, p. 460.

25 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2007; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 3d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-208/2008.

26 Alijev, T. T., *supra* note 21, p. 102.

nagrinėjamas straipsnyje) ir plačiąja prasme (kaip bet kuri proceso atnaujinimo pagrinda sudarančias aplinkybes). Tačiau tai nereiškia, kad analizuojamas proceso atnaujinimo pagrindas turi būti sutapatintas su kitais proceso atnaujinimo pagrindais. Nuo kitų proceso atnaujinimo pagrindų naujai paaiškėjusios aplinkybės paprastai skiriamos pagal: 1) aplinkybių pobūdį (faktinis); 2) jų atsiradimo momentą (nagrinėjant bylą); 3) aplinkybes nustato teismas.

5. Teisinio fakto sąsajumas su byla ir jo esmingumas bylos rezultatui

Tam, kad teisinis faktas būtų pripažintas nagrinėjant bylą egzistavusiu teisiniu faktu, būtina nustatyti dar vieną požymį, nusakantį priežastinį ryšį tarp naujai paaiškėjusio teisinio fakto ir teisinio rezultato užbaigtoje byloje. Šis ryšys turi būti toks glaudus, kad dėl fakto paaiškėjimo būtų galima suabejoti teismo baigiamojo akto teisingumu. Tai reiškia, kad naujai paaiškėjusi aplinkybė turi turėti lemiamą, esminę reikšmę sprendimui, t. y. būtent ji turi lemti teismo baigiamojo akto koregavimą byloje. Patikrinti, ar toks ryšys egzistuoja, galima tik kruopščiai išanalizavus bylos aplinkybes.

Lietuvos įstatymų leidėjas šį kriterijų įvardijo kaip turintį esminę reikšmę bylai, tačiau nepateikė jį nurodančių požymių, palikdamas teisę juos suformuoti teismų praktikoje.

Bendrinėje kalboje terminas „esminis“ reiškia pagrindinį, svarbiausią ko nors dalyką, turinį. Terminu „reikšmė“ apibrėžiama tai, ką dalykas žymi, reiškia; svarba²⁷. Taigi daiktą ar reiškinį apibūdiname kaip turintį esminę reikšmę tuomet, kai siekiame pažymėti, pabrėžti to daikto ar reiškinio išskirtinę svarbą, žymią įtaką kažkam. Teisės moksle išdėstyta nuomonė, kad esminę reikšmę bylai turinčio teisinio fakto sąvoka skiriasi nuo fakto, kuris gali turėti įtakos teismo sprendime padarytoms išvadoms²⁸. Su tuo negalima sutikti. Tie teisiniai faktai, kurie turi neabejotiną teisinę svarbą jau išnagrinėtos bylos baigčiai ir dėl kurių gali pasikeisti teismo sprendimas, visuomet turi būti laikomi esminiais, nes būtent jie gali „sugriauti“ sprendimą ir lemti kitokią bylos baigtį.

Teismų praktikoje pripažįstama, kad esminė naujų aplinkybių reikšmė bylai yra tuomet, kai nustatomas akivaizdus konkrečių faktinių duomenų skirtumas nuo anksčiau nustatytų. Su tuo reikėtų sutikti tik iš dalies. Be abejonės, turi būti nustatomas žymus konkrečių faktinių duomenų skirtumas nuo anksčiau nustatytų. Vis dėlto, kai sprendžiama dėl naujai paaiškėjusių aplinkybių įtakos bylai, svarbiausia yra ne radikalus skirtumas nuo aplinkybių, kurios anksčiau nustatytos byloje. Šiuo atveju esminė reikšmė turėtų būti siejama ne su pačių aplinkybių skirtingumu, o su rezultatu, kuris gali atsirasti dėl duomenų kokybinio ir (ar) kiekybinio skirtumo. Teismas, sprenddamas, ar pareiškėjo nurodyta aplinkybė turi esminę reikšmę teisingam bylos išsprendimui, pateiktus duomenis turi preliminariai įvertinti, atsižvelgdamas į kitas byloje nustatytas aplinkybes. Naujai paaiškėjusios aplinkybės nebūtinai turi paneigti teismo baigiamuoju aktu nusta-

27 *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2000, p. 152, 651.

28 Morozova, L. S. *Peresmotr resheniji po vnoy atkryvshimsja obstojatelstvam*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė) [Decisions' review under the newly disclosed circumstances]. Moskva, 1959, p. 41.

tytas faktines aplinkybes ar sukelti protingų abejonių teismo sprendime nustatytų faktų teisingumu. Teismo baigiamajame akte nustatyti faktai gali būti ir teisingi, tačiau naujai paaiškėjusios aplinkybės gali pagrįsti kitų faktų buvimą, kurie ne paneigtų, o papildytų teismo nustatytus faktus. Svarbiausia, kad dėl tokių teisinių faktų galėtų iš esmės pasikeisti teismo sprendimo pagrindų nustatytų subjektinių teisinių santykių tarp dalyvaujančių byloje asmenų teisinis kvalifikavimas ir byloje galėtų būti padarytos kitokios išvados. Taigi naujai paaiškėjusios aplinkybės turi turėti esminę reikšmę ne anksčiau teismo nustatytiems faktams, o padarytoms išvadoms byloje.

Nėra paprasta nustatyti, ar dėl paaiškėjusių teisinių faktų jau pakanka abejonių teismo sprendimo teisingumu, ar vis dėlto jų yra, bet nepakankamai. Abejonių pakankamumas ar nepakankamumas nustatomas atsižvelgiant į faktines aplinkybes, t. y. ar kiekvienu konkrečiu atveju protingam asmeniui galėtų iškilti objektyviai pagrįstų abejonių byla užbaigusio teismo sprendimo rezultatu. Neatsiradus tokio lygio abejonių, vien ryškus naujai paaiškėjusių faktinių duomenų skirtumas nuo anksčiau nustatytų nesudaro pagrindo atnaujinti procesą. Tai reiškia, kad jeigu išnagrinėjus byla atsiradęs teisinis faktas paneigia vieną argumentą, kuriuo grįstas teismo sprendimas, tačiau nėra paneigiami kiti ir jie vis tiek lemia tokį pat rezultatą byloje, turėtų būti laikoma, kad aplinkybė neturi esmingumo kriterijaus ir nelaikoma naujai paaiškėjusia. Kaip pavyzdį galima pateikti Rusijos arbitražo teisme išnagrinėtą byla dėl įmonės buvusio direktoriaus sudarytų sandorių įmonės vardu pripažinimo negaliojančiais. Šią byla nagrinėjęs teismas ieškinį atmetė remdamasis dviem argumentais: dėl ieškinio senaties termino tokiam reikalavimui pareikšti pasibaigimo; taip pat dėl to, jog nustatyta, kad įmonės dalininkai priėmė nutarimą pritarti sudaromam sandoriui, kuris ginčijamas byloje. Ieškovai užbaigus byla pateikė naują įrodymą – įmonės dalininkų nutarimą, kuriuo panaikintas ankstesnis nutarimas pritarti sandorio sudarymui. Teismai šio įrodymo nepripažino naujai paaiškėjusia aplinkybe, nes sprendė, jog naujas įrodymas gali paneigti tik vieną iš pagrindų, kuriuo pagrįstas teismo sprendimas²⁹. Su tokiomis išvadomis reikia sutikti. Šiuo atveju paneigus byloje nustatytą teisinį faktą, kuriuo paremtas sprendimas, vis tiek nebūtų sudarytas pagrindas paneigti bylos rezultatą nulėmusį kitą faktą – poreikį taikyti ieškinio senatį ir dėl to netenkinti pareikšto reikalavimo.

Taigi naujai paaiškėjusių aplinkybių sąsajumas ir esmingumas su byla yra vertinamojo pobūdžio sąlyga, kuri išreiškia glaudų ir rezultato prasme lemiamą priežastinį ryšį tarp tokių aplinkybių ir užbaigtoje byloje teismo padarytų išvadų.

Išvados

1. Naujai paaiškėjusias aplinkybes nuo daugumos kitų proceso atnaujinimo pagrindų skiria aplinkybių pobūdis (faktinis), jų atsiradimo momentas (nagrinėjant byla iš esmės) bei tai, kad šias aplinkybes nustato ir teisiškai įvertina teismas.

2. Tam, kad aplinkybės būtų pripažintos naujai paaiškėjusiomis ir sudarytų proceso atnaujinimo pagrindą, jos turi atitikti egzistavimo bei sužinojimo laike sąlygas, taip pat

29 Leschikova, E. V.; Aleksandrova, T. A. Rasmotrenije sporov po vnovj otkryvshimsija obstojatelstvam [Solution of disputes under newly disclosed circumstances]. *Arbitražhnaja praktika*. 2008, 4(85).

turėti lemiamą įtaką užbaigtos bylos baigčiai (sąsajumo ir esmingumo su byla sąlyga). Naujai paaiškėjusių aplinkybių egzistavimo ir paaiškėjimo laike momentai turi nesutapti: aplinkybės turi egzistuoti nagrinėjant bylą iš esmės, o apie jas turi būti sužinoma išsprendus bylą. Aplinkybių sąsajumo ir esmingumo su byla sąlyga išreiškia jų glaudų ryšį su byloje padarytomis išvadomis.

3. Naujai paaiškėjusios aplinkybės – tai įrodinėjimo dalyką byloje sudarantys teisiniai faktai, kurie egzistavo nagrinėjant bylą pirmojoje instancijoje, nebuvo žinomi pareiškėjui bei bylą nagrinėjusiam teismui, apie kuriuos pareiškėjas sužinojo išsprendus bylą ir dėl kurių teismo baigiamasis aktas gali būti pakeistas ar panaikintas.

Literatūra

- Alijev, T. T. *Proizvodstvo po vnovj otkryvshimsija obstožateljstvam v grazhdanskom sudoproizvodstve* [The procedure of newly disclosed circumstances in civil cases]. Moskva, 2007.
- Bolzanus, D.; Vėlyvis, S. Užbaigta byla, kaip proceso atnaujinimo civilinėje byloje sąlyga. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 2(2).
- Butkys, Č. *Civilinės teisenos įstatymas*. Kaunas: Č. Gutmano knygynas, 1938.
- Driukas, A.; Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. II tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
- Driukas, A.; Valančius, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. IV tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2009.
- Engelman, I. E. *Kurs ruskovo grazhdanskovo sudoproizvodstvo. Grazhdanskij process. Chrestomatija* [The guideline to Russian civil procedure. Civil procedure. Reader]. Moskva, 2005.
- Kelzenas, H. *Grynoji teisės teorija*. Vilnius: Eugrimas, 2002.
- Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2003.
- Leschikova, E. V.; Aleksandrova, T. A. *Rasmotrenije sporov po vnovj otkryvshimsija obstožateljstvam* [Solution of disputes under newly disclosed circumstances]. *Arbitražnaja praktika*. 2008, 4(85).
- Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2000.
- Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-208/2008.
- Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-276/2008.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-893/2000.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1099/2000.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-116/2001.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2002.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2006.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio

- 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2006.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2007.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-57/2008.
- Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.
- Magomedbegovich, A. S. *Proizvodstvo po peresmotru sudebnyh aktov po vnovj otkryvshimsija obstrojatelstvam v sisteme peresmotra sudebnyh aktov v arbitrazhnom processe* [The newly disclosed circumstances in the system of decisions review in arbitration procedure]. Moskva, 2009.
- Mikelėnas, V. *Civilinis procesas*. Antroji dalis. Vilnius: Justitia, 1997.
- Morozova, L. S. *Peresmotr resheniji po vnovj atkryvshimsija obstrojatelstvam*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė) [Decisions' review under the newly disclosed circumstances]. Moskva, 1959.
- Osokina, G. L. *Grazhdanskij process. Osobennaja chastj* [Civil procedure. Extraordinary part]. Moskva: Norma, 2007.
- Spinei, S. History of France civil procedure. *ACTA Universitatis Lucian Blaga*. Vol. Supplement, 2005.
- Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2009.
- Valančius, V., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso komentaras*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2005.
- Vansevičius, S. *Teisės teorija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1998.
- Vėlyvis, S., et al. *Lietuvos TSR civilinio proceso kodekso komentaras*. Vilnius: Mintis, 1980.

NEWLY DISCLOSED CIRCUMSTANCES AS THE BASIS OF THE RENEWAL OF THE PROCEEDINGS IN THE CIVIL CASE

Darius Bolzanas

Mykolo Romerio universitetas, Lietuva

Summary. *The article deals with one basis of the renewal of the proceedings in the civil case— the essence of newly disclosed circumstances, their conception, attributes that are established in the legal doctrine of Lithuania, legal regulation and case law.*

The author expresses his attitude towards the identifying attributes of newly disclosed circumstances while generalizing these attributes as conditions and analyzing each of them at length. The article reveals the case law examples which illustrate that it is not always easy to determine whether the circumstances are considered to be newly disclosed and provide the basis of the renewal of the proceedings of the closed case or it is nevertheless true that a particular circumstance does not satisfy all the requirements.

Having conducted the analysis, the conclusion is to be made that newly disclosed circumstances are considered to be legal facts comprising the matter of proof in the case which were present while trying the case in the court of first instance. However, they were known neither to the declarant nor the court that tried the case, and about which the declarant found out just when the case was decided and due to which the final act of the court may be

altered or vacated. Newly disclosed circumstances differ from the majority of bases related to the renewal of the proceedings on the grounds of circumstances (factual), the moment of their occurrence (while trying the case essentially) and the fact itself that these circumstances are established and legally evaluated by the court. In order for the circumstance to stand as newly disclosed and provide the basis of the renewal of the proceedings, it has to correspond to the conditions due to existence and finding out in time, and it is also supposed to have crucial influence on the end of the closed case (the condition related to correlation and essence due to the case). The moments of the existence and finding out in time of newly disclosed circumstances cannot coincide: there should be a circumstance existing while trying the case essentially and it is possible to find out about it just after the case is decided. The condition regarding correlation and essence reveals a close relationship with the conclusions drawn in the case.

Keywords: *civil procedure, the renewal of the proceedings, the newly disclosed circumstances in the case, the existence of the legal fact, finding out about the legal fact, the connection.*

Darius Bolzanas, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros doktorantas. Mokslinių tyrimų kryptys: civilinių ginčų sprendimas, sutarčių teisė.

Darius Bolzanas, Mykolas Romeris university, Faculty of Law, Department of Civil Procedure, doctoral student. Research interests: civil dispute resolution, contract law.